

Liedjes vertalen

Wat is een goed liedje? In het ideale geval is dat een combinatie van een aansprekende, goed in elkaar zittende tekst, een aansprekende, goed gecomponeerde melodie die bij die tekst past, en een goed gearrangeerde begeleiding.

Waar gaat een goed liedje over? Dat kan van alles zijn. Een liedje kan best over een aardbei gaan die bij het plukken op de grond valt en daar blijft liggen. Ook zo'n gegeven kan in handen van een goede tekstdichter en componist een prachtig resultaat opleveren.

De tekst

Stel dat je dat denkbeeldige liedje over die aardbei in het Engels aantreft, het raakt je en je krijgt zin om het in het Nederlands te vertalen.

De een zal vinden dat het ook in het Nederlands over een aardbei en niets dan een aardbei moet gaan. De ander zal zeggen: je mag er best een framboos van maken als je 'aardbei' niet in een mooi zingbaar metrum krijgt, zolang je er maar geen banaan van maakt, want een banaan heeft niet dat kwetsbare, dan wordt het komisch en dat is niet de bedoeling.

Weer iemand anders zal vinden dat je nog wel meer vrijheid mag nemen, zolang het basisidee (iets kwetsbaars valt door de hebzucht van de mens op de grond en verkommert daar) maar gehandhaafd blijft en net als in de brontekst niet te zwaar, maar ook niet te kluchtig, op dezelfde melodie wordt overgebracht. Dan zegt misschien weer een ander: hé – dat basisidee, zo had ik het nog niet bekeken! Dus die aardbei is maar een metafoor, daar kan ik ook iets anders voor nemen. En komt dan met een soort Nederlands 'Heidenröslein' aan.

Maar je moet ook iets met de klank doen! brengt nummer vijf in het midden. Die s aan het begin van *ssstrawberry*, en ook die volle *ahw*-klank, komen in het oorspronkelijke nummer in de op één na laatste regel als een echo terug, dat maakt het slot juist zo navrant. Dat moet je er in het Nederlands in zien te houden, je moet zorgen dat je hetzelfde effect bereikt.

Allemaal onzin, zegt nummer zes. Dit nummer is gedateerd. Ik zet er een stevige rock onder. En die aardbei, ach joh, daar gaat het eigenlijk helemaal niet om. Strawberry klinkt veel sappiger dan aardbei, we moeten in het Nederlands iets hebben wat net zo sappig klinkt, zolang het accent maar

op de eerste lettergreep ligt. En de conclusie komt bij een stevige rock niet uit de verf, dus die zetten we iets vetter aan. Ik ga het zelf zingen, dus ik mag er iets van maken wat ik zelf mooi vind, en dat aardbeiengezwijmel krijg ik mijn strot niet uit. Die opvatting levert een totaal ander soort nummer op, dat maar heel losjes op het origineel gebaseerd is. Maar ook dat kan heel mooi zijn. Zoals mijn liedjesvertalende collega Nan Lenders zegt: als iemand na het beluisteren van de tekst dezelfde informatie heeft meegekregen als na het origineel, zit je aardig in de richting.

Een cultuur en een taalgebied zijn groot genoeg voor meerdere visies en versies. Er is ruimte voor allerlei opvattingen: de op klank gerichte vertalingen en 'vertalingen' van [Henkes en Bindervoet](#), de veel klassiekere benadering van bijvoorbeeld [Ernst van Altena](#), op zingbaarheid gemaakte bewerkingen/vertalingen zoals die van [Jan Rot](#), en nog veel [meer](#).

De muziek

Bij het vertalen van een liedtekst zijn dus heel veel benaderingen mogelijk, en hetzelfde geldt voor het zingen en spelen van de muziek. De muziek van het origineel moet ook worden 'vertaald': een uitgeschreven partituur is meestal niet beschikbaar en zelfs als die er wel is, moet de muziek worden bewerkt voor de uitvoerenden van de vertaling. Zij hebben lang niet altijd dezelfde instrumenten tot hun beschikking als de oorspronkelijke artiesten. Bovendien ligt hun stembereik vaak anders, zodat de begeleiding naar een andere toonsoort moet worden getransponeerd. De arrangeur-begeleider moet op het gehoor werken, improviserend, gericht op de 'doelbezetting'. Is een stuk voor meerstemmige zang bedoeld maar moet je het met minder zangers uitvoeren, dan kun je de ontbrekende stemmen in de begeleiding compenseren, en als het origineel een orkest- of bandbegeleiding heeft en je hebt zelf alleen een gitaar of een piano, dan kun je proberen de klank van de afwezige instrumenten zo veel mogelijk in de begeleiding te benaderen. Je kunt er ook voor kiezen om melodie en begeleiding wat meer naar je eigen hand te zetten en het geheel soberder of vetter, ritmischer of zangeriger te maken. Ook bij het 'vertalen' van de muziek kun je heel veel kanten op.

Voor allebei geldt echter: wat je er ook mee doet, het moet deskundig gebeuren. Ook in vertaling moet het een liedje worden. Het resultaat kan behoorlijk van het origineel afwijken en dat is niet erg, zolang dat maar niet het gevolg is van onkunde of technische onmacht.

Workshop?

Samen met de [VertalersVakschool](#) ben ik de mogelijkheden voor een workshop liedjes vertalen aan het verkennen. Mij lijkt het heel interessant. Bestaat er bij meer mensen belangstelling voor zo'n workshop? Laat het weten bij de 'reacties' of met een e-mail aan workshop@boekvertalers.nl.